

„Őseink nyomában” területi honismereti pályázat

I. „Szülőföldem gyermekszemmel

2016

Mendemonda vagy valóság? Egri legendák nyomában

1.
Gárdonyi-házban jártunk az osztályunkkal
(Forrás: saját fénykép 2015.10.20.)

Készítették:

Erdélyi Kitti

Krinszki Gréta Nelli

6.b osztály tanulói

Felkészítő tanár:

Katonáné Hajdu Ilona

Egri Balassi Bálint Általános Iskola Tinódi Sebestyén Tagiskolája

Eger, 2016

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
I.1. A témaválasztás indoklása.....	3
I.2. Ismeretgyűjtési módszereink	3
II. Legenda vagy valóság?	4
II.1. Mi a legenda?.....	4
II.2. Egri legendák nyomában	5
III. Záró gondolatok.....	13
IV. Mellékletek	14
V. Bibliográfia	17

2.

Eger Vár Napja – Hősök terme előtt
A koszorúzáson a 8. osztályosokkal képviseltük iskolánkat.
(Forrás: saját fénykép 2015.10.17.)

I. Bevezetés

I.1. A témaválasztás indoklása

Miért éppen ezt a témát választottuk? Egyszerű... Egyik nap a nyári szünetben meglátogattuk a jászberényi múzeumot és megláttuk a Lehel kürtjét. Eddig csak a történelem tankönyvünkben és a „mondás” könyvben találkoztunk vele. Érdekes volt számunkra a mondája, de még jobban felkeltette az érdeklődésünket az történet, amit a tárlatvezetőtől hallottunk. Gondolkoztunk, hogy vajon tényleg igaz, tényleg így történt? Otthon aztán elkezdtünk a szakirodalomban búvárkodni. A következő lépése az volt, hogy megnézzük van-e olyan elem a mondában, ami tényleg valós lehet. Úgy építettük fel a történelem órára a kiselőadásunkat a múzeumban készült képek segítségével, hogy megvizsgáltuk mi a mesés és mi a valóság és a valóságosnak tűnő elem. Ez a sikeres kiselőadás és a „Vicák és Gergők” múzeumi foglalkozás készítetett minket, hogy keressünk egri mondákat, legendákat úgy, hogy megvizsgáljuk: Van-e valóság alapja ezeknek a mondáknak, legendáknak?

Fő hipotéziseink: Azt feltételezzük, hogy elsősorban az 1552-es egri ostromhoz, a török időhöz, kapcsolódóan fogunk sok legendákat találni, a jelen korból pedig nem.

Kíváncsiak voltunk ismernek-e egri legendákat szüleink, tanáraink és diáktársaink. Megkérdeztünk egy szakembert is, Szalainé Király Júlia irodalomtörténészt, muzeológust. Azt feltételeztük, hogy diáktársaink közül kevesen ismernek Egerhez kötődő mondát, legendát. Ezért dolgozatunk célja az ismeretszerzés és -terjesztés.

I.2. Ismeretgyűjtési módszereink

Teoretikusan gyűjtöttük össze ismereteinket a különböző szakkönyvekből, folyóiratokból és az internetről valamint a Dobó István Vármúzeumból. Helytörténeti munkákat is tanulmányoztunk, tanári segítséggel értelmezve a legfontosabb ismereteket, adatokat.

Empirikus módszert alkalmaztunk, amikor szüleinkkel és iskolatársainkkal beszélgettünk, hogy ők milyen legendákat, mendemondákat ismernek, ami Egerhez kötődik. Interjút készítettünk Szalainé Király Júlia muzeológus irodalomtörténész, Gárdonyi kutatóval és megtekintettük az egri vár kiállításait valamint a Gárdonyi Géza Emlékmúzeumot (az egriek Gárdonyi házként ismerik, említik).

Egri várjátékon az osztályunkkal.

A Lantlovagok csapatkapitányának Kittit választották.

(Forrás: saját fénykép 2015.10.04.)

II. Legenda vagy valóság?

II.1. Mi a legenda?

Azt tanultuk irodalom és történelem órán is, hogy a legenda a szentek életével kapcsolatos csodás történet. De, amikor az egri legendák nyomába eredtünk nem csak szentekről szóltak a történetek, hanem utcákról, épületegyüttesekről, híres emberekről. Ekkor tudatosult bennünk, hogy sokkal tágabb a legenda fogalma. Így első utunk az iskolai könyvtárba vezetett. Az iskolai könyvtár kézikönyvei között keresgélünk. Először az értelmező szótárban kerestük meg a legenda szó jelentését. A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint 1. jelentése megegyezik azzal, amit az iskolában tanultunk, 2. számú jelentése: jelentős személyek nagy tettei; 3. jelentése: mendemonda; 4. számú jelentése: tudományosan elavult történet.¹ A Magyar Nagylexikon segített nekünk a további ismeretszerzésben, mert segítségével megtudtuk a legenda történelmi jelentését és a legfontosabb magyar legendákat.

¹MÉKSZ L-ZS kötet. 830.p.élőfej: légelhárítás-légi. 1. h. 8. címszó

II.2. Egri legendák nyomában

Ismeretszerző gyűjtőmunkánkat azzal folytattuk, hogy megnéztük van-e olyan gyűjtemény, amely az egri legendákat, mondákat tartalmazza. Eddig nem találtunk ilyen összefoglaló munkát a könyvtárakban és az interneten sem. Azután megkérdeztük szüleinket és társainkat, hogy ők milyen egri mondákat, legendákat ismertek és hallottak.

Azt feltételeztük, hogy a középkorból említenek majd legendákat. De a felnőttek és a nyolcadikosoknak, amikor megkérdeztük őket – egymástól függetlenül- egy modernkori lakótelepi legenda, az CCCP - rejtély jutott az eszébe. Ezért úgy gondoltuk, hogy a legendák gyűjtésének a kiindulópontja iskolánk lakótelepe lesz. Tehát a **legendák, mendemondák gyűjtése, rendszerezése nem történelmi korszakonként történt**, hanem inkább földrajzi szempontból.

Kiindulópontunk az **Északi lakótelep, vagy ahogyan a felnőttek említik: Csebokszári alias Csebox.**

☞ Szüleink és tanáraink körében közismert, szinte már **legendás ez a találóskérdés:**

„Melyik a világ leghosszabb városa? Eger. Miért? Azért, mert Csebokszáritól egészen Kanadáig tart.”

Mi a tréfás találós kérdés **valóság** tartalma? Eger két pontját, a déli városrészt (hivatalosan Lajosvárost) sokan Kanadának, az Északi lakótelepet (Felsővárost) pedig Csebokszárinak nevezik. Az északi lakótelep –ahol iskolánk a Tinódi Sebestyén Tagiskola található- Eger testvérvárosáról, a csuvas Csebokszáiról kapta a nevét. Az egri önkormányzat 2004-ben megújította ezt a testvérvárosi szerződést és Csebokszáriból érkező csuvas küldöttség megkoszorúzta költőjük Mihail Szeszpel szobrát. Történelemtanárunktól megtudtuk, hogy 2004-ben kapott helyet iskolánk kisudvarán a csuvas nemzeti költő szobra (1980. Anatolij Bringin), és a csuvas delegáció ekkor és 2014-ben is megkoszorúzta. A verseit Cseh Károly fordította (Az ínség zsoltárai című Szeszpel-kötet 1989.²)

4.

Mihail Szeszpel csuvas költő szobra iskolánk kisudvarán (Forrás: saját fotó 2016.03.08.)

² http://www.zemplenimuzsa.hu/06_2/csvarga.htm 2016.02.04.

☞ Az CCCP-rejtély

(CCCP a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének rövidítése oroszul: Союз Советских Социалистических Республик)

Azt beszélnek a lakótelepen, hogy úgy építették fel az 1970-es években az egri Északi lakótelepet, hogy a szovjet barátságot mélyítsék. Ezért a Kallómalom utcai épületegyüttese felülről kirajzolja a CCCP - feliratot.

Legenda? A nyolcadikosoknak történelemóráról ismerősen csengett a CCCP mozaikszó, ez volt ugyanis a volt Szovjetunió, teljes nevén a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetségének orosz rövidítése. Sőt még a legendát is ismerik, amint ezt a könyvtári beszélgetésünkkor megtudtuk. Az idősebb egri lakosok szerint nem véletlen ez az CCCP „felirat”, mert a Budapest és Moszkva között közlekedő repülő a lakótelep felett mentek el, azért hogy az akkori politikai vezetők „otthon érezhették magukat”, ha letekintettek a repülőgép ablakából.

Mindez véletlen vagy tudatos tervezés eredménye? Üzenet az akkori szocialista nagyhatalomnak, netán egy félresikerült kísérlet? Utánajártunk a városi legendának.

Északi lakótelep – Eger (Fotó: Vámosy Béla³)

A valóság?: A légi felvételek bizonyítják, hogy tényleg kirajzolódik a CCCP felirat: a három C betű tökéletesen kiolvasható, ellentétben a P-vel, amit mintha csak elkezdtek volna úgy építeni. Sokan ezt azzal magyarázzák, hogy a '80-as évek végén tapasztalható politikai hangulat, vagyis a változás igénye akadályozta meg a P betű befejezését.

³<http://www.palettaonline.hu/kulter/a-rejtelyes-cccp-elrendezes-egy-egri-legenda-nyomaban-227> 2016. 02. 03.

Ezt olvastuk az interneten: „...írásos bizonyíték hiányában tudatos tervezésről szerintem egyáltalán nem beszélhetünk. „Ez az egész csak szójhagyomány” – válaszolta megkeresésünkre Rátkai Attila, az egri önkormányzat Főépítészeti Csoportjának vezetője. Elmondta, hogy a kérdéses épületek építése az 1970-es évek végén kezdődött, a '80-as évekre pedig már be is fejezték a munkát.”⁴

Mai napig eldöntetlen, hogy valóban tudatos-e, vagy véletlen műve a majdnem CCCP alakú épületegyüttes, mivel egyértelmű írott bizonyíték egyelőre nem található.

☞ Vallon utca, ahol az iskolánk van

Azt gondoltuk, hogy diáktársaink közül sokan nem tudják miért éppen Vallon az utca neve. Feltételezésünk beigazolódott a véletlenszerű riport után, csak négyen tudtak válaszolni, de ők is helytelenül. **Tévhit:** Sokan úgy tudják, hogy az iskolánk utcája Vallon Richárdról kapta a nevét.

Még az internetes útvonal kereső is így írja.

6. Forrás:⁵

Valóság: Az iskolánk utcája, egy belga népcsoportról, a vallonokról kapta a nevét. Liège környékéről érkeztek Magyarországra. A XI. században valószínűleg erre vándoroltak, mivel Szent István nyugatról hívott papokat és püspököket a kereszténység terjesztésére. Ezek a főpapok magukkal hozták az egyházi közigazgatáshoz, a törvényekhez vagy egyszerűen a gazdálkodáshoz, az építőmesterséghez értő embereiket is. *Így kerültek a vallonok Eger környékére, ők honosították meg a szőlőművelést.* A vallonok zárt közösségben évszázadokon

⁴<http://www.palettaonline.hu/kulter/a-rejtelyes-cccp-elrendezes-egy-egri-legenda-nyomaban-227> 2016. 02. 03.

⁵<http://www.utvonalterv.hu/> 2016. 02. 04.

át megtartották nyelvüket és szokásaikat. Amikor 1447-ben Aachenbe zarándokoltak Egerből, megértették őseik nyelvét (ahogyan a belga krónikák feljegyezték). Még a XVI. század közepén is beszélték a nyelvet. Ezt Oláh Miklós feljegyzéseiből tudjuk, aki egri püspök volt, de jól ismerte a Németalföldi embereket és az ott beszélt nyelveket is, mivel a mohácsi csatavesztés után a magyar királyné kíséretében éveket töltött ott.⁶

Sétáljunk a Malomárok utcán végig (hosszú az út) mielőtt Eger belvárosába érkezünk felpillantunk a várdombra, a híres egri várra. Történelemórán tudtuk meg, hogy előbb épült itt templom - a mai Romkert őrzi a köveit-, mint a kővár.

☞ **Buldus püspök legendája**

Legenda: Szent Buldus a hagyomány szerint Eger első püspöke, komoly kultusza alakult ki a 17-18. században. Szent Buldus (egyres változatokban Bőd) egri és Szent Beszteréd nyitrai püspöke, Szent Gellértsel együtt haltak vértanúhalált az 1046-os pogánylázadás során. „Gellért Beszteréd, Buldus és Beneta püspökökkel a pesti révhez indult, hogy együtt tisztelegjenek a visszatérő hercegek előtt, azonban még a Dunán való átkelés előtt vértanúhalált szenvedtek a felkelőktől. Buldus püspököt halálra kövezték. Beszterédnek és Benetának sikerült a túlpartra jutnia, azonban ott is lázadók vártak rájuk. Míg Benetát András időközben megérkező csapatai kiszabadították, Beszteréd halálos sebesülést szerzett. Gellért püspököt Csanádon temették el, testét később Velencébe vitték, így maradhatott fenn a történelem viharaiiban, ellentétben társainak sírhelyeivel, melyekről ma is csak feltételezések vannak.”⁷

Valóság: Az egri püspökség, egyházmegye 1009-ben már létezett. Az egri püspökség kiváltságait felsoroló iratok a tatárjárás idején megsemmisültek. Az egri püspökség első évszázadairól így meglehetősen kevés információval rendelkezünk. Mivel a vértanú püspököt csak a hagyomány tekintette szentnek, Esterházy Károly volt az, aki elindította, hogy elődjét hivatalosan is a szentek sorába iktassák, azonban elegendő forrás hiányában a kanonizáció elmaradt. Szent Buldus tisztelete egy szép hagyomány, melyet érdemes ápolni.

⁶http://beszeloutcanevek.ektf.hu/utcanevek/v/vallon_utca 2016.02. 04.

⁷<http://tortenelemportal.hu/2013/06/szent-buldus/> 2016.03.08

7.

Szent Buldus

Krakkó, az Isteni Irgalmasság-bazilika altemplomában lévő Szentek közössége-kápolnájának mozaikján (Forrás: <http://www.keresztenyelet.hu/a-krakkoi-mozaik-titkai> 2016.03.08)

A klasszikus legenda után a vár és az Egri csillagok, Gárdonyi Géza regénye jut eszünkbe. Nélküle soha nem ismerhettük volna meg a hős egri várvédők, az egri nők, Dobó István és Gergő, Vicuska legendáját.

∞ 1552. Eger vár ostroma

A legenda: Az egri szájhagyomány szerint az egri vár 1552. évi ostromakor - ma az egri strandon található - hatalmas platánfa árnyéka alatt tartott „haditanácsot” Ali budai pasa és Ahmed nagyvezér. Az akkor még kis fácska árnyékából irányították a támadó török sereget.

A valóság: A XVI. században a platán még nem volt ismert hazánkban, így a legenda mindössze a fa (8,5 méter törzskerületű) és kora előtti kedveskedő tiszteletadás. Ezzel szemben fennmaradt levéltári dokumentumok bizonyítják, hogy Egerben Eszterházy Károly püspökségének idején, 1762 és 1799 között telepítettek platánokat – így ha az egri vár ostrománál nem is lehetett jelen, közel 250 éves korával így is joggal érdemli ki a helyiek tiszteletét.

Legenda: 1552-ben a hős egriek 1935-en szembeszálltak a 150 ezer főt kitevő, két egyesült török sereggel, akik szeptember 14-én vették ostromzár alá az egri várat.

A valóság: Egerben és környékén – bár alapos ásatásokat végeztek az 1960-as években – eddig nem találtak olyan tömegsírokat, amik arra utalnának, hogy több tízezer török harccossal végeztek volna a vár ostroma, bár a történelmi tényeket nem vonja kétségbe, a török hadsereget sikerrel verték vissza a hős egriek – valójában semmilyen jel nem mutat arra, hogy

százezres, vagy akár több tízezres török had ostromolta volna a Felvidék kapujának is hívott erődítményt.⁸

Legenda: Az Egri csillagokból szinte mindenki ismeri a titkos alagút legendáját, erre sok diáktársunk emlékezett. Izgalmas rész a regényben (a filmben is), amikor Ceczey Éva kísérőjének, Miklós diáknak önfeláldozásával a titkos alagúton keresztül bejut a török seregek által ostromolt Eger várába. Tényleg lehetett ilyen alagút? Ha igen, meddig terjed?

Szüleink még arról is hallottak, hogy a siroki vár és a szarvaskői vár megközelíthető volt föld alatt Egerből.

A valóság: Az tény, hogy minden középkori erődítményből, de még várkastélyból is vezettek ki föld alatti járatok. Ennek biztonsági okai voltak, s az építómesterek és a megrendelők ezt minden körülmények között figyelembe is vették. Ám ezek a járatok csupán néhány száz méteresek voltak, meg sem közelítették a kilométernyi távolságot. A Bükk alatt húzódó barlangrendszer nem az emberi kultúrák megjelenéséhez kötődik, netán a végvári harcokkal alakult ki, hanem a földtörténeti korban. Az már csak fantázia kérdése, hogy ki, mit lát a barlangrendszerekbe.⁹

Egernek vannak ugyan hosszú, földalatti folyosói. Igen ám, de ezek a nevezetes 1552-es ostrom után évtizedekkel később épült új olasz-rendszerű bástyák kazamatái. Valójában azonban a régészeti ásatásai során egyértelműen kiderült, hogy a várból a messze távolba kivezető alagutak sohasem léteztek. Sajnos a valóban létező kazamaták jelentős része ma sem látogatható. Dobó utcával párhuzamosan futó, a szakemberek előtt már ismert - kazamataág a vár 1596-os ostroma során megsérült, félig-meddig beomlott. A vár felújítása során ezt a szakaszt is járhatóvá akarják tenni a régészek, tudtuk meg Szalainé Király Júliától.

☞ Gárdonyi Géza, az egri remete

Legenda: Az alakja köré fonódó legenda közvetlenül Egerbe költözése után, még életében kialakult. Kortársai „egri remetének,” vagy regénye után a „láthatatlan embernek” címezték. A kíváncsi tekintetek elől menekvést kereső, megközelíthetetlen ember hírében állt. Az egri házba ellátogató írotársak rendre számot adtak arról, hogy Gárdonyi dolgozószobája ablaktalan, az író befalaztatta a ház ablaknyílásait.

Valóság: Szalainé Király Júlia Gárdonyi-kutatótól, a Gárdonyi hagyaték gondozójától tudtuk meg a valóságot a vele készített interjú során. „A háza ajtaján kopogtató váratlan látogatóktól és riportot kérő újságíróktól valóban elzárkózott, s Eger társasági életétől is távol tartotta magát, de írotársait és barátait szívesen fogadta otthonában. Szoros barátságot ápolt többek

⁸<http://mno.hu/tudomany/egri-ostrom-legendas-es-valosag-1110669> 2016.03.16.

⁹<http://www.heol.hu/heves/kozelet/titikos-alagutak-a-szikla-es-az-egri-var-kozott-428467> 2016.03.08

között Tóth Bélával, Bródy Sándorral és Szabolcska Mihállyal. Ám amikor pályatársai 1911-ben lázasan készülődtek Gárdonyi harmincéves írói jubileumának megünneplésére, a rivaldafénytől irtózó egri remete teljes erélyével állította le a szervezkedést. Azt azonban már nem tudta megakadályozni, hogy az egri városvezetés 1912-ben átkeresztelje az író lakhelyéül szolgáló Takács utcát Gárdonyi Géza utcára. Aszketikus életmódjának további cáfolata, hogy gyakran kelt útra, bel- és külföldön egyaránt: 1899 tavaszán Konstantinápolyba utazott anyagot gyűjtendő az Egri csillagokhoz, 1900-ban pedig Franciaországba ment, ekkor már az Attila és a hunok idejében játszódó A láthatatlan emberen gondolkozott, s a catalaunumi csatater meglátogatása volt egyik célja. 1903-ban végiglátogatta gyermekkora helyszíneit, 1908-ban Olaszországban, 1909-ben Bajorországban járt, 1912-ben nagyobb körutazást tett Erdélyben. Ezekről az útjairól gazdag élményekkel, s rendszerint valamilyen különleges növényrel tért haza. Élményeit természetesen felhasználta írói munkája során.

Egerben elérhette nagy álmát: az anyagi biztonságot és a függetlenséget. ”

Megkérdeztük.

„Esetleg tud-e még legendákat Gárdonyi életéről, munkásságáról vagy irodalmi életéről?”

„Egy történet arról, hogy miért lett író:

„Egy tavaszi napon a kőfal mellett jöttem andalogva. A fakadó természet, a napsütés, a korai virágzás, a csend, az egyedülvalóság elbájolt. Gyönyörűséget éreztem a szívemben; mondhatnám: hangtalan zenét; megálltam félig lehunyt szemmel, és arra gondoltam, hogy a természetnek azt a szépségét, amely most hat reám, azt a gyönyörűséget, amit most érzek, ki kellene fejeznem, valami módon meg kellene írnom, hogy ne múljon el.

Határozottan emlékszem, hogy ezt gondoltam: meg kellene írnom. De annyira lehetetlennek éreztem ezt ugyanakkor, hogy a második gondolatom ez volt: talán ha nagy leszek...

Minthogy az elragadtatásnak ez a perce tisztán megmaradt emlékezetemben, arra is emlékezem, hogy az írás, a le kellene írni, nem mint művészet állott a fogalmaimban, hanem csak mint gondoló-eszköz, hogy ennek a percnek a mámorát szerettem volna megmenteni az elmúlástól.

Tehát nem volt eszemben, hogy író leszek, semmi efféle elhatározás, csak egy gondolat volt az egész, de ez a gondolat oly rendkívüli, mintha éjjel után két órákor látnék az égen átvillanni egy napsugarat.

Mi volt ez?

Ha átgondolom az eddig lefolyt életemet, azt kell látnom, hogy kövek alatt nőtt fű vagyok. Sok idő kellett, míg ki tudtam bújni a levegőre. Körülményeim olyanok voltak, hogy el kellett

vesztenem hivatásomnak ösztönszerű tudatát is.” – írja Gárdonyi Géza Gyermekkori emlékeim című művében.

Gárdonyi Géza azon írók közé tartozott, akik az írást kihívásként, komoly erőfeszítést igénylő feladatként, tudatos, átgondolt, megtervezett munkafolyamatként fogták fel. Kisgyermek korától készült az írói pályára, s nagyon sok nehézséggel kellett megküzdenie, míg elismert íróvá válhatott. A „kövek”, amelyekről ő beszélt, azok az akadályok, életkörülmények voltak, melyek gátolták őt az íróvá válás folyamatában. A szegénység, s mondjuk ki, az alapos műveltség hiánya, mind-mind késleltették Gárdonyit a nagy cél elérésében. Kitartóan készült a pályára, gondosan, olykor erőn felül is gyarapította könyvtárát, s ahogy nőtt a könyvek száma, úgy nőtt, mélyült műveltsége is.

Gárdonyi Egerbe költözésének egyik fontos indítéka volt, hogy megfelelő alkotói közeget találjon elmélyült munkájához. Makacsul, sokszor napokon keresztül elbújva, visszavonulva olvasgatott, elmélkedett, gyűjtötte az információkat, tanult. Történelmet, irodalmat, filozófiát, természettudományokat. Ez a kitartó, hatalmas energiákat megmozgató tanulás, megfigyelés, az információk állandó elemzése, átgondolása élete részévé, egyénisége fontos jegyévé vált.”

Nagyon sok olyan dolgot tudhattunk meg Gárdonyiról, talán olyat is, amiről még senki se hallott. Megtudhattuk azt is, hogy nem volt könnyű elkezdenie az írást. Ez azért volt számunkra érdekes, mivel sikeres költő vált belőle.” (A teljes interjú a mellékletben található).

Az interjú során megtudtuk, hogy a Szépművészeti Múzeumból Egyiptom kiállítás érkezik.

Legenda: Egerben volt egyiptomi múmia egy iskolában: Osiris főpapjának egy, Atthemnél (a régi Panopolis, Luxor közelében) talált, teljesen jó karban levő múmiája, a Kr. e. 200- ból.

Ez nem csak legenda, hanem van valóság alapja, tudtuk meg Szalainé Király Júliától.

Valóság: Kovács Károly egri származású kairói szállodatulajdonos volt a megalapítója és egyetlen donátora a gyűjteményi rész egyiptomi tárgyakat magába foglaló csoportjának. 1850-ban Egyiptomból a karlsbadi fürdőbe utazván meglátogatta szülővárosát is. Ekkor ismerkedett meg Horváth Zsigmonddal a régiséggyűjtemény akkori őrével, akinek megígérte, hogy azontúl kihasználja egyedülálló lehetőségét arra, hogy minden okulásra alkalmas régi és új dolgot elküldjön az iskola tanuló ifjúságának. Első küldeménye az 1881/82-es tanévben érkezett, köztük 25 db amulett, 13 db szobrocska, múmiakéz Thébából, macskafejmúmia stb. Legértékesebb ajándéka az 1884/85-ös tanév idején küldött Adományai egészen az I. világháború kitöréséig érkeztek. Elszállításkor az alábbi tárgyakról készült „Átvételi elismervény 1 drb. egyiptomi múmia koporsóval, 1 drb. macskamúmiáról, 1 drb. fa-usébtiről, 1 drb. kisplasztika töredékről, 4 drb. terakotta usébtiről, 1 drb. kis egyiptomi tálacskáról, melyeket a Heves-Egri múzeum vezetőjétől, Nagy Barnabástól az O. M. Szépművészeti

Múzeum antik osztálya részére a mai napon átadtam, illetve átvettem. Eger, 1950. szept. 25. Kató György (átvevő); Nagy Barnabás (átadó).” 10

Szeretnénk részletesen megismerkedni az „egri múmia” titkaival.

III. Záró gondolatok

Feltételezéseink csak részben igazolódtak be: a diáktársaink inkább a modern legendákat ismerték, először ez jutott eszükbe. Nagyon sok legendát nem ismernek vagy csak rosszul. Ezért távlati célunk még több legendát összegyűjteni (hiszen még az egri borok legendáit sem dolgoztuk fel) és egy „Egri legendák nyomában” kiadvány elkészítése, hogy ismerjék meg ezeket a nagyon izgalmas egri történeteket. A gyűjtőmunka, azért izgalmas, mert olyan különleges történetekre bukkanhatunk, ami még tanáraink számára is ismeretlen.

Úgy gondoltuk, hogy a kutatás mellett mi is alkothatunk legendát.

Krinszki Gréta Nelli legendája: Az érsekkerti szökőkút

Valamikor régen az Érsekkert még csak egy erdő volt közepében egy tóval, amiben az élet vize fakadt. A papok odajártak orvosságért az erdő melletti faluból.

A faluban kitört egy nagy járvány. Az emberek a papokhoz fordultak segítségért. A papok tanácstalanok voltak de aztán kitalálták hogy lehet hogy az élet vize segíthet. Az emberek sorba hordták a vizet mindenkinek, amitől csodával határos módon meggyógyultak az emberek. De sajnos a sok betegség miatt a tóban nagyon kevés víz maradt. A papok arra az elhatározásra jutottak, hogy örökre megmaradhasson az víz építenek egy szökőkutat.

Ez a szökőkút még ma is áll és ki tudja, lehet, hogy az élet vize csordogál benne? S a papok jótetteinek emlékét az Érsekkert romjai őrzik.

¹⁰ <http://www.ciszterciekegerben.hu/downloads/karacsony2010.pdf> 2016. 03.08.

8.

9.

Gréta a Tinódi Napon konferál (2015.10.16.)

Kitti, mint várkisasszony (2015.10.20)

(Forrás. saját fotó)

IV. Mellékletek

1. sz. Interjú Szalainé Király Júlia irodalomtörténésszel, muzeológussal

1. Mióta kezeli Gárdonyi Géza hagyatékát?

1994 óta

2. Melyik a legérdekesebb számára és miért?

A gyűjtemény minden egységét nagyon szeretem. Mindig a legutolsó a legkedvesebb. Néhány éve vásároltuk meg Gárdonyi Géza utolsó leveleit. Izgalmas és érdekes dolgok derültek ki Gárdonyiról, illetve az utolsó éveiről. Az első világháborút követően sokat nélkülözött, nehezen ment az írás. Sokszor tüzelője és gyertyája sem volt. Budapesti barátai segítették, hogy legalább írni tudjon.

3. Mi a valóság alapja annak, hogy Gárdonyi Géza az egri remete volt?

Számos mendemonda terjedt el Gárdonyiról, életéről, remete életviteléről. Ezek nagy része azonban csak mítosz, legenda, nélkülöz minden alapot. Nagyon szívesen fogadott vendégeket, de csak akkor, ha volt szabad ideje. Azt ugyanis nem szerette, ha munka közben megzavarják. Számára az alkotóműhely olyan szentély volt, amelybe nem lehetett akárkinek, akármikor belépnie. Gyakran járt Pestre és ottani barátait is mindig szívesen fogadta. Rákosi Viktor író, újságíró, Bródy Sándor, Feszty Árpád, Dankó Pista, Lányi Géza költő rendszeresen meglátogatták. Európa több országát bejárta az első világháború kitöréséig. Erről tanúskodik képeslap gyűjteménye, melynek tetemes részét ő küldte családjának különböző útjairól. Legemlékezetesebb útja Törökországba és Angliába

vezetett, de járt Franciaországban, Olaszországban is. Tervei között szerepelt, hogy Amerikába is ellátogat, de ebben a világháború kitörése megakadályozta. Ezekről az útjairól gazdag élményekkel, s rendszerint valamilyen különleges növényrel tért haza. Élményeit természetesen felhasználta írói munkája során.

Egerben elérhette nagy álmát: az anyagi biztonságot és a függetlenséget.

4. Esetleg tud-e még legendákat Gárdonyi életéről, munkásságáról vagy irodalmi életéről?

Íme egy történet arról, hogy miért lett író:

„Egy tavaszi napon a kőfal mellett jöttem andalogva. A fakadó természet, a napsütés, a korai virágzás, a csend, az egyedülvalóság elbájolt. Gyönyörűséget éreztem a szívemben; mondhatnám: hangtalan zenét; megálltam félig lehunyt szemmel, és arra gondoltam, hogy a természetnek azt a szépségét, amely most hat reám, azt a gyönyörűséget, amit most érzek, ki kellene fejeznem, valami módon meg kellene írnom, hogy ne múljon el.

Határozottan emlékszem, hogy ezt gondoltam: meg kellene írnom. De annyira lehetetlennek éreztem ezt ugyanakkor, hogy a második gondolatom ez volt: talán ha nagy leszek...

Minthogy az elragadtatásnak ez a perce tisztán megmaradt emlékezetemben, arra is emlékezem, hogy az írás, a le kellene írni, nem mint művészet állott a fogalmaimban, hanem csak mint gondolom-eszköz, hogy ennek a percnek a mámorát szerettem volna megmenteni az elmúlástól.

Tehát nem volt eszemben, hogy író leszek, semmi efféle elhatározás, csak egy gondolat volt az egész, de ez a gondolat oly rendkívüli, mintha éjjél után két órakor látnék az égen átvillanni egy napsugarat.

Mi volt ez?

Ha átgondolom az eddig lefolyt életemet, azt kell látnom, hogy kövek alatt nőtt fű vagyok. Sok idő kellett, míg ki tudtam bújni a levegőre. Körülményeim olyanok voltak, hogy el kellett vesztenem hivatásomnak ösztönszerű tudatát is.” – írja Gárdonyi Géza Gyermekkori emlékeim című művében.

Gárdonyi Géza azon írók közé tartozott, akik az írást kihívásként, komoly erőfeszítést igénylő feladatként, tudatos, átgondolt, megtervezett munkafolyamatként fogták fel. Kisgyermek korától készült az írói pályára, s nagyon sok nehézséggel kellett megküzdenie, míg elismert íróvá válhatott. A „kövek”, amelyekről ő beszélt, azok az akadályok, életkörülmények voltak, melyek gátolták őt az íróvá válás folyamatában. A szegénység, s mondjuk ki, az alapos műveltség hiánya, mind-mind késleltették Gárdonyit

a nagy cél elérésében. Kitartóan készült a pályára, gondosan, olykor erón felül is gyarapította könyvtárát, s ahogy nőtt a könyvek száma, úgy nőtt, mélyült műveltsége is. Gárdonyi Egerbe költözésének egyik fontos indítéka volt, hogy megfelelő alkotói közeget találjon elmélyült munkájához. Makacsul, sokszor napokon keresztül elbújva, visszavonulva olvasgatott, elmélkedett, gyűjtötte az információkat, tanult. Történelmet, irodalmat, filozófiát, természettudományokat. Ez a kitartó, hatalmas energiákat megmozgató tanulás, megfigyelés, az információk állandó elemzése, átgondolása élete részévé, egyénisége fontos jegyévé vált.

5. Miért az egeri várba temették Imre királyt?

Imre király Egerben nevelkedett.

Köszönjük: Erdélyi Kitti és Krinszki Gréta Nelli 6.b

Eger, 2016. március 8.

2. sz. Riport kérdései

1. Milyen érdekes mendemonda jut eszébe Egerről?
2. Miért nevezték régebben Csebokszárinak a lakótelepet?
3. Miért éppen Vallon az utca neve?
4. Ismer egeri legendákat?
5. Milyen hosszú alagútszisztem lehet Eger alatt?
6. Szívesen olvasna Egerhez kötődő érdekes mendemondákat?

V. Bibliográfia

- Heves megye első ezer éve Dobó István Vármúzeum. Eger, 2002
- Jelképtár. Bp.: Helikon, 1990. 60-62.o
- Környezet- és Természetvédelmi Lexikon I. Bp.: Akadémiai, 2002. 240.o
- Magyar Értelmező Kéziszótár. L-Zs kötet. Bp.: Akadémia, 1976.
- Magyar Nagylexikon. Tizenegyedik kötet. Bp.: Magyar Nagylexikon Kiadó, 2000.
- Nagy József: Eger története. Bp.: Gondolat, 1978.
- Pécsi István: Ódon házak, hajdanvolt egriek. Eger: Panoráma, 1986.
- Sugár István: Az egri püspökök története. Budapest, 1984.

Internetes

URL: http://beszeloutcanevek.ektf.hu/utcanevek/v/vallon_utca (utolsó letöltés: 2016.01.20.)

URL: http://www.zempenimuzsa.hu/06_2/csvarga.htm (utolsó letöltés: 2016.02.04.)

URL: <http://www.palettaonline.hu/kulter/a-rejtelyes-ccc-elrendezes-egy-egri-legenda-nyomaban-227>
(utolsó letöltés: 2016. 03.03.)

URL: <http://www.utvonalterv.hu/> (utolsó letöltés 2016.02.04.)

URL: <http://tortenelemportal.hu/2013/06/szent-buldu/> (utolsó letöltés 2016.03.08)

URL: <http://mno.hu/tudomany/egri-ostrom-legenda-es-valosag-1110669> (utolsó letöltés 2016.03.16.)

URL: <http://www.heol.hu/heves/kozelet/titkos-alagutak-a-szikla-es-az-egri-var-kozott-428467>
(utolsó letöltés 2016.03.08)

URL: <http://www.ciszterciekegerben.hu/downloads/karacsony2010.pdf> (utolsó letöltés 2016.03.08)

Képek jegyzéke

1-4. sorszámig saját fotók

5. URL: <http://www.palettaonline.hu/kulter/a-rejtelyes-ccc-elrendezes-egy-egri-legenda-nyomaban-227> (utolsó letöltés: 2016. 03.03.)

6. URL: <http://www.utvonalterv.hu/> (utolsó letöltés 2016.02.04.)

7. URL: <http://tortenelemportal.hu/2013/06/szent-buldu/> (utolsó letöltés 2016.03.08)

8-9. sorszámig saját fotók